

25 april 2023

Reactie SOM t.b.v. de formele internetconsultatie wijziging artikel 273f Sr

Het Strategisch Overleg Mensenhandel (SOM) verwelkomt de voorgenomen wetswijziging van artikel 273f Sr.

We zijn blij met de versimpelingsslag en het schrappen van onnodige bepalingen. Daarnaast zijn we zeer te spreken over de expliciete toevoeging van de irrelevantie van instemming van het slachtoffer met de uitbuiting indien dwang is gebruikt. Ook onderstrepen wij het belang van de verbreding van de aanpak door het uitbreiden van voordeeltrekken en de strafbaarstelling van ernstige misstanden in de arbeidssfeer buiten de context van mensenhandel.

Er zijn echter nog wel een aantal belangrijke punten die ons inziens verdere uitwerking en aandacht behoeven.

Criminele uitbuiting

Met de aandacht voor het verbeteren van de strafbaarstelling van arbeidsuitbuiting en ernstige misstanden in de arbeidssfeer, is criminele uitbuiting onderbelicht gebleven en lijkt het als een zijstraat van arbeidsuitbuiting te worden beschouwd. Dit terwijl in de praktijk is gebleken dat deze uitbuitingsvorm door de ernst een grote impact heeft op de samenleving en op het slachtoffer, waarbij het risico dat een slachtoffer zelf vervolgd wordt voor strafbare feiten die onder dwang zijn gepleegd reëel is. De strafrechtelijke kaders van criminele uitbuiting zijn nog onvoldoende uitgekristalliseerd. Het SOM ziet daarom graag dat de huidige wetswijziging wordt gebruikt om ook een richtinggevend kader voor de strafbaarstelling van criminele uitbuiting te geven.

Non-punishment principe

Een belangrijk beschermingsmechanisme binnen het huidige mensenhandelkader is het non-punishment principe, dat ervoor zorgt dat slachtoffers die onder dwang strafbare feiten hebben gepleegd, hiervoor niet kunnen worden vervolgd. Door steeds meer zicht op criminele uitbuiting, is het belang van dit beginsel des te meer naar voren gekomen. Immers, bij criminele uitbuiting plegen slachtoffers onder dwang strafbare feiten en is het van cruciaal belang dat zij hier niet voor worden vervolgd. Wat overigens onverlet laat dat bij andere vormen van uitbuiting ook strafbare feiten kunnen worden gepleegd door slachtoffers onder dwang van de uitbuiters. De toepassing van het non-punishment principe is echter niet expliciet in de wet of de Memorie van Toelichting opgenomen, maar aan de strafrechtketen zelf overgelaten. Dit heeft tot nu toe geleid tot een ondoorzichtige en inconsistente toepassing van dit beginsel, hetgeen ten koste gaat van de bescherming van slachtoffers. Voor het SOM is het van cruciaal belang dat het non-punishment beginsel expliciet wordt opgenomen, dat er een richtinggevend kader wordt gegeven voor de toepassing ervan en dat dit niet aan de strafrechtketen zelf wordt overgelaten.

Aandacht voor uitbuiting ‘achter de voordeur’ in MvT

Doordat het SOM in de praktijk veel gevallen ziet van uitbuitingsvormen ‘achter de voordeur’ (huishoudelijk werk, particuliere zorg en ander werk), is het ons inziens van belang dat expliciet aandacht wordt besteed aan deze vormen in de Memorie van Toelichting. Hiermee wordt blijk gegeven van de erkenning van deze uitbuitingsvormen.

Term en invulling ernstige benadeling

Zoals al aangegeven zijn we blij dat een poging is gedaan om ernstige arbeidsmisstanden buiten de context van mensenhandel strafbaar te stellen. Als SOM denken wij alleen dat de term die hiervoor gebruikt is voor meer onduidelijkheid gaat zorgen, terwijl de wetwijziging juist zou moeten zorgen voor een versimpel. Ernstige benadeling is een beleidsconcept, waarvan we bij benadering niet weten wat daar precies onder wordt verstaan. Dit staat de rechtszekerheid in de weg. Het SOM wil voorkomen dat er opnieuw jarenlange jurisprudentie nodig is om de kaders van het begrip enigszins helder te krijgen, wat een effectieve strafrechtelijke aanpak in de weg staat.

Wij zouden daarom liever zien dat een term wordt gekozen die juridisch gezien al betekenis heeft, zoals (arbeids)uitbuiting. Deze definitie dekt beter de lading en geeft duidelijkheid over het feit dat het gaat om een lichtere variant van arbeidsuitbuiting in de context van mensenhandel, met een lagere bewijsdrempel.

Ook over de invulling van ernstige benadeling maken we ons zorgen. De huidige definitie bevat twee dwangmiddelen uit het mensenhandelartikel (de twee misbruikbestanddelen misbruik van een kwetsbare positie en misbruik van uit feitelijke omstandigheden voortvloeiend overwicht) die moeilijk te bewijzen zijn in arbeidsuitbuitingzaken en inconsistent worden toegepast in de rechtspraak, waardoor het de vraag is of het daadwerkelijk de lading van een lichtere variant dekt. Het risico bestaat dat de wetwijziging daarmee geen oplossing biedt voor de substantiële groep kwetsbare personen die te maken heeft met schrijnende arbeidsomstandigheden.

Slachtofferbescherming

Het is van belang dat slachtoffers van ernstige benadeling en slachtoffers van arbeidsuitbuiting (mensenhandel) dezelfde rechten en voorzieningen krijgen waar ze op basis van internationale verplichtingen recht op hebben (toegang tot B8.3 en daarmee recht op bedenktijd, opvang, tijdelijke verblijfsvergunning en de daarbij horende voorzieningen) Zeker door de toevoeging van de twee misbruikbestanddelen aan de definitie van ernstige benadeling, gaat het in feite nog steeds om dezelfde groep slachtoffers: namelijk degene waar de geringste aanwijzing van slachtofferschap mensenhandel kan worden vastgesteld. Vervolgens is het afhankelijk van het onderzoek en bewijs of er vervolgens vervolgd kan worden voor ernstige benadeling of voor mensenhandel. De Memorie van Toelichting lijkt voorsnog ten aanzien van slachtoffers van ernstige benadeling slechts te spreken over slachtofferbeschermingsrechten in de context van het strafproces (recht op informatie, recht op voeging, et cetera). Wij willen met klem verzoeken dat de aanpassing van de huidige wetgeving niet tot een beperking van slachtofferbescherming leidt.

